УДК 005.591.6:658.9

JEL classification: G24, G28, O31, O32

Інна КУЗНЕЦОВА

доктор економічних наук, професор,
кафедра менеджменту організацій,
Одеський національний економічний
університет, Україна
E-mail: inna.stream27@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3017-6165>
Researcher ID: B-3391-2015

Тетяна КУБЛІКОВА

кандидат економічних наук, професор,
кафедра менеджменту організацій,
Одеський національний економічний
університет, Україна
E-mail: faro1@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9196-1445>
Researcher ID: S-3874-2016

© Інна Кузнєцова, Тетяна Кублікова, 2021

Отримано: 01.12.2021 р.
Прорецензовано: 10.12.2021 р.
Рекомендовано до друку: 17.12.2021 р.
Опубліковано: 17.12.2021 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Інна Кузнєцова (Україна)
Тетяна Кублікова (Україна)

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: ФОРМУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Предметом дослідження є механізми забезпечення інноваційної активності підприємств, її активізації і підвищення ефективності. Розглянуто джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Проаналізовано обсяги та динаміку структури фінансування інноваційної діяльності в Україні. Висвітлено можливості розширення власних фінансових ресурсів підприємств та можливість впровадження і використання нетрадиційних джерел фінансової підтримки інноваційної діяльності – лізингового фінансування.

Мета та завдання дослідження полягає в систематизуванні внутрішніх альтернативних джерел фінансування що забезпечують інноваційний розвиток підприємств та формуванні пропозицій щодо вдосконалення практики їх використання.

Метод (методологія). Застосовано системний підхід, методи аналізу і синтезу; в якості інформаційної основи використано нормативно-правова база та звітні дані Державної служби статистики України.

Результати. Розроблені рекомендації для удосконалення нормативно-правового управління інноваційної діяльності бізнесу на етапі реалізації лізингових стосунків та заходи їх підтримки.

Висновки. У різноманітні аспекти вивчення проблеми інноваційного процесу основна увага звертається, на об'єктно-суб'єктну структуру інноваційного підприємництва. Що ж до самих механізмів забезпечення інноваційної діяльності, її активізації і підвищення ефективності, то ці питання недостатньо розроблені. В умовах обмеженості: бюджетних коштів; власних джерел для здійснення інноваційної діяльності; високих процентних ставок за кредити; інфляційних тенденцій проблема пошуку джерел фінансування набула сьогодні особливої гостроти і потребує здійснення комплексних досліджень у цьому напрямі. Особливе значення набуває вивчення питання застосування внутрішніх альтернативних джерел забезпечення інноваційних процесів, одним із яких є фінансовий лізинг. Економічна важливість фінансового лізингу полягає в тому, що він забезпечує капітал для інвестиційних цілей та дозволяє оперативно вирішувати проблеми довгострокового інвестування інновацій. Однак на сьогодні ринок лізингу, в нашій країні, потребує реформування та вдосконалення, зокрема через оновлення моделі його регулювання. Надані у статті рекомендації сприяють удосконаленню нормативно-правового управління інноваційної діяльності підприємств України на етапі реалізації лізингових стосунків.

Кузнєцова І., Кублікова Т. Управління інноваційною діяльністю: формування альтернативних джерел розвитку підприємств України. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 4. С. 36-45.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.04.036>

Ключові слова: інновація; джерела фінансування; фінансовий лізинг; лізингодавець; інноваційний розвиток; інноваційна стратегія; інноваційна активність.

UDC 005.591.6:658.9

JEL classification: G24, G28, O31, O32

Inna KUZNETSOVA

*Doctor of Science (Economic),
Associate Professor,
Professor of the Department Organizations'
Management,
Odesa State Economic University, Ukraine
E-mail: inna.stream27@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-3017-6165
Researcher ID: B-3391-2015*

Tetiana KUBLIKOVA

*PhD of Economic Sciences,
Associate Professor,
Professor of the Department Organizations'
Management,
Odesa State Economic University, Ukraine
E-mail: faro1@ukr.net
https://orcid.org/0000-0001-9196-1445
Researcher ID: S-3874-2016*

© Inna Kuznetsova, Tetiana Kublikova, 2021

Received: 01.12.2021

Revised: 10.12.2021

Accepted: 17.12.2021

Online publication date: 17.12.2021

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

**Inna Kuznetsova (Ukraine)
Tetiana Kublikova (Ukraine)**

MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITIES: FORMATION OF ALTERNATIVE SOURCES OF UKRAINIAN ENTERPRISE DEVELOPMENT

ABSTRACT

Introduction. The subject of the research is the mechanisms of innovative enterprises' activity, its activation, and improvement of effectiveness. The financial support of business entities' innovative activity sources is considered. The structure of financing innovation activities volumes and dynamics in Ukraine are analyzed. Possibilities of expansion of own enterprises' financial resources and the possibility of introducing and using unconventional sources of sponsorship of innovative business – leasing financing are highlighted.

The purpose and objective of the research are to systematize the internal alternative sources of funding that ensure innovative enterprise development and formulate proposals for improving the practice of their use.

Method (methodology). The approach of the systems, methods of analysis and synthesis, is applied; as the informative basis of used normatively-legal base and current data of Government service of statistics of Ukraine.

Results. In the variety of aspects of the problem study, the innovative process basic attention applies to the objective-subject structure of the innovative enterprise. As for the mechanisms of providing innovative activity, its activation, and increase of efficiency, these questions are not enough worked out. In the conditions of limited nature: budgeting; own sources for the realization of innovative activity; high-interest credit rates; inflationary biases the problem of search of sourcing purchased today the special sharpness and needs realization of complex researches in this direction. The special value gathers the research in the area of alternative internal sources of funding to provide innovative processes, one of which is financial leasing. The economic importance of financial leasing consists in providing capital for investment and allowing operatively to settle the problems of long-term innovations' investment. However, today a leasing market, in our country, needs reformation and perfection, in particular through updating its regulation model. The recommendations in the article contribute to the improvement of the legal management framework for innovative activities of Ukrainian enterprises at the stage of leasing relationship implementations.

Kuznetsova, I., & Kublikova, T. (2021). Management of innovative activities: formation of alternative sources of Ukrainian enterprise development. *Economic analysis*, 31 (4), 36-45.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.04.036>

Keywords: innovation; financing sources; internal sources; external sources; innovative development; innovative strategy; innovative activity.

Вступ

В умовах глобалізаційних процесів особливого значення набувають чинники підвищення конкурентоспроможності країн на світовому ринку. Головним із них є інноваційна активність підприємств яка характеризується масштабами наукових досліджень і розробок, швидкістю та ефективністю впровадження нових видів продукції і технологій. Важливу роль у процесі забезпечення розвитку інноваційної діяльності відіграють фінансові ресурси. Зважаючи на це розвинені країни створюють пільгові умови для заохочення підприємств інноваційної діяльності.

Згідно даних, представлених Корнельським університетом, школою бізнесу INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, у 2020 році найбільш інноваційною країною вже сьомий раз визнано Швейцарію. До п'ятірки лідерів також увійшли Швеція, США, Велика Британія та Нідерланди. Україна зайняла 45 позицію в загальному рейтингу "Глобальний інноваційний індекс 2020" та набрала 37,4 балів зі 100, піднявшись на дві сходинки рейтингу у порівнянні з 2019 роком, але так і не досягла результатів 2018 року, коли знаходилась на 43 місці [1].

З огляду на це система управління інноваційною діяльністю в Україні потребує докорінної зміни ситуації. Для вдосконалення стимулювання інноваційної діяльності в Україні пріоритетним нині є завдання визначення можливостей більш повного й ефективного використання всіх можливих, у тому числі й нетрадиційних (альтернативних), джерел фінансування інновацій.

Економічні дослідження з управління забезпечення інноваційних процесів на підприємстві піднімалися в роботах відомих зарубіжних та вітчизняних науковців таких як Макаренко С. М. [2], Петренко Л. А. [3], Сердюкової О. Є. [3], Федоренко В. Г. [5], Юринець З. В. [6] та ін.

Їх наукові розробки спрямовані на пошук методики та організації фінансового забезпечення інноваційної політики.

Однак у різноманітні аспекти вивчення проблеми забезпечення інноваційної діяльності основна увага приділяється самій об'єктно-суб'єктній структурі інноваційного підприємства, що ж до самих механізмів забезпечення інноваційної діяльності, механізмів підвищення її активізації та ефективності, то ці питання недостатньо розроблені.

В умовах обмеженості бюджетних коштів, недоліку власних джерел для здійснення інноваційної діяльності, високих процентних ставок за кредити, інфляційних тенденцій особливе значення придбаває застосування нетрадиційних джерел забезпечення інноваційного розвитку підприємств таких як лізинг, венчурне фінансування, факторинг, випуск спеціалізованих цінних паперів, прямі іноземні інвестиції, бізнес-інкубатори, бізнес-ангели, краудфандінг і так далі.

Мета статті

Мета даної статті полягає в дослідженні та систематизуванні джерел які забезпечують інноваційний розвиток суб'єктів господарювання та формуванні пропозицій щодо вдосконалення практики їх використання.

Виклад основного матеріалу дослідження

У механізмі забезпечення інноваційною діяльністю важливе місце займає економічна політика підприємства з формування і використання фінансових ресурсів які підприємство може виділити для реалізації інноваційних програм. Важливий вплив на рівень забезпечення інноваційної діяльності підприємства здійснює інвестиційна політика що проводиться в країні. Тобто інноваційний клімат тісно корелює з тенденціями в інвестиційній сфері у вітчизняній економіці.

За останні роки фінансова і інвестиційна ситуація в Україні ускладнюється, відбувається втрата ряду джерел

фінансування інноваційних інвестицій, темпи знецінення інвестиційних засобів значно перевищують темпи інфляції грошей на споживчому ринку. Інвестиційний попит також скорочується за рахунок високих податків ті високих кредитних ставок що негативно відбивається на інноваційну сферу.

З огляду на це особливе значення набуває питання застосування нетрадиційних (альтернативних) внутрішніх джерел забезпечення інноваційних процесів на підприємствах, одним із яких є фінансовий лізинг.

До нетрадиційних механізмів фінансово-кредитного забезпечення для вітчизняної економіки можна віднести лізинг, венчурне фінансування, факторинг, випуск спеціалізованих цінних паперів, бізнес-інкубатори, бізнес-ангели, краудфандінг і так далі.

При цьому ми розуміємо, якщо джерела фінансування – як традиційні фінансово-кредитні стосунки, так і нетрадиційний (альтернативні) – забезпечують інноваційну діяльність, то вони містять в собі елемент інноваційності. Тому всі перелічені вище нетрадиційні джерела забезпечення інноваційної діяльності можна класифікувати як інноваційні: інноваційний лізинг, інноваційне венчурне фінансування, інноваційний факторинг, інноваційний бізнес-інкубатор і так далі.

Основний принцип діяльності венчурного капіталу – фінансування відносно невеликих, не пов'язаних між собою (розосередження ризику) проектів з розрахунку на швидку окупність інвестицій без яких-небудь гарантій або забезпечення.

У структурі інвесторів венчурних фондів в Україні переважають юридичні особи – резиденти. Суттєвим недоліком українського законодавства в цій сфері є неможливість страхових компаній, банків, пенсійних фондів бути інвесторами, що

значним чином звужує можливості розвитку венчурного бізнесу в Україні.

Цей недолік обумовлений наступною низкою факторів:

- неготовністю українських банків пропонувати довгострокові інвестиції, за причиною інфляційних процесів, нестабільності національної валюти та політичної ситуації;
- вузьким спектром фінансових інструментів, у які можуть інвестувати кошти пенсійні фонди;
- обмеженням капіталом, який акумулюється недостатньо розвинутим страховим ринком.

Для активізації залучення венчурних інвестицій в інноваційні компанії, розташовані в регіонах, і забезпечення для них рівних умов доступу до джерел венчурного капіталу потрібна відповідна інфраструктура підтримки. Венчурна індустрія має усі підстави і перспективи стати ефективною національною системою венчурного інвестування і дієвим механізмом забезпечення інноваційного типу розвитку вітчизняної економічної системи. Кожне з альтернативних джерел має свої відмінності (табл. 1).

Окремо слід розглянути такий специфічний спосіб фінансової підтримки інноваційного бізнесу – лізингове фінансування, можливості його використання і впровадження.

Категорія "інноваційний лізинг" відбиває певний, специфічний вид економічних стосунків між лізингоотримувачем і продавцем лізингового майна в процесі інноваційної економічної діяльності.

На сьогодні лізингова індустрія є найпоширенішим методом фінансування технічного переоснащення підприємств, зростання їх конкурентоспроможності, покращення якості їхніх послуг, підвищення ефективності виробництва, як наслідок – зміцнення позицій на вітчизняному ринку та підвищення шансів для виходу на міжнародний.

Таблиця 1. Порівняльний аналіз нетрадиційних джерел фінансування

Джерело інвестування	Обмеження	Переваги	Недоліки
Венчурні фонди	відбір проектів на основі бізнес-планів	діяльність спрямована на найбільш ризикове інвестування	можливість утрати підприємством контролю над власним проектом
Бізнес-інкубатори	наставники малого та середнього бізнесу	інвестують інтелектуальний капітал	не сприяють у пошуку прямих інвесторів
Бізнес-ангели	необхідне повернення вкладень або частка в капіталі (блокуючий пакет)	оптимізують поточну бізнес-модель, визначають місце та перспективи проекту на ринку	незначний внесок у капітал
Краудфандінг	взаємодія відбувається в мережі Internet на спеціалізованих майданчиках (платформах) або в соціальних мережах	залучення безповоротних, безкоштовних інвестицій з одночасною рекламою інноваційного продукту	за недобору оголошеної суми проект не отримує коштів, тому що вони повертаються інвесторам

Узагальнено авторами за [7].

Економічна вагомість фінансового лізингу полягає в тому, що він забезпечує капітал для інвестиційних цілей. Значення фінансового лізингу для економіки в тому, що в першу чергу це альтернатива кредиту для підприємств, а також можливість максимально швидкого отримання у користування основних засобів, необхідних для діяльності. А в умовах інфляції, коли відбувається знецінення кредитних ресурсів, що надаються, разом з процентними ставками, що надалі відшкодовуються, фінансовий лізинг є найбільш дієвим механізмом який сприяє здоровій економіці, працевлаштуванню та інноваціям на підприємстві.

Це пов'язано також тим, що на відміну від грошей, що знецінюються, устаткування, що надається в оренду, за інших рівних умов зберігає свою вартість за відрахуванням зносу. Лізингові угоди, що складається впродовж усього періоду,

дозволяють зберігати реальну вартість активів банку незалежно від рівня інфляції. На відміну від традиційних банківських кредитів лізинг дає можливість повного фінансування усіх витрат по інноваційних проектах. На сьогодні це один із найпоширеніших методів фінансування технічного переоснащення підприємств.

У розвинених країнах лізингові стосунки отримали найбільш широке розповсюдження на початок 80-х років минулого століття. Вони визначилися, особливо у підтримці та розвитку малого та середнього бізнесу, як нова, специфічна, додаткова система перспективного фінансування, в якій задіяні орендні стосунки, стосунки кредитного фінансування під заставу і стосунки по боргових зобов'язаннях.

Згідно з дослідженнями, у розвинених країнах лізинг став основним джерелом фінансування для понад 47% підприємств

малого та середнього бізнесу. Лідерами ринку фінансового лізингу в світі є Великобританія, Китай, Японія, Німеччина та Франція. В цих країнах майже третина інвестицій в основні засоби здійснюється через лізинг, тоді як в Україні цей показник останніми роками коливається в межах 3–4%, а у 2015 році він впав значно нижче 3% [8].

Активний розвиток ринку фінансового лізингу в Україні розпочався фактично після прийняття в 2004 році у новій редакції Закону України "Про фінансовий лізинг". Послуги фінансового лізингу в Україні надаються: банками, юридичними особами-лізингодавцями, які не є фінансовими установами та можуть надавати тільки одну фінансову послугу – фінансовий лізинг чи оперативний лізинг; небанківськими фінансовими установами, які є фінансовими компаніями.

Фінансова криза 2008–2009 років спричинила серйозні проблеми для ринку фінансового лізингу як і для решти фінансового сектору. Незважаючи на певне відновлення економіки, події в Україні 2013-2014 років та девальвація гривні також мали негативний вплив – частина лізингодавців покинули ринок.

Після 2015 року, з поступовим відновленням економічної активності в країні відбулось і поживлення на ринку фінансового лізингу. Тільки з 2017-2019 рр. кількість фінансових компаній, що мають ліцензію на послуги фінансового лізингу, зросла майже на 43 відсотка, з 280 до 439 компаній [8].

Фактичні операції з надання фінансового лізингу дуже малі, оскільки ліцензію на лізингові послуги фінансові компанії, за частую, отримують одним пакетом з другими послугами "про всяк випадок".

Що стосується юридичних осіб-лізингодавців то їх кількість починаючи з 2016 року скоротилася з 268 до 113 компаній. В той же час вони не бажають змінювати свій статус юридичної особи – лізингодавця на фінансову установу через

вимогу до "виключного" виду діяльності з надання фінансових послуг, оскільки їм потрібна можливість надавати послуги оперативного лізингу [8].

Однак треба відмітити що недоліки національного фінансового лізингу – обмеженість права розпорядження отриманим майном, зобов'язання довготривалої оренди – повністю компенсуються економією коштів, стабільністю умов, гнучкою можливістю реалізовувати значні інвестиційні проекти.

В умовах традиційного банківського кредитування серйозні труднощі виникають з несвоєчасним погашенням позичальниками отриманих ними позик. Це обумовлено, з одного боку, нерозвиненістю заставного законодавства, а з іншої – об'єктивними причинами, коли у багатьох знову створених структур, як і у тих, що вже діють, спостерігається недолік власних засобів, щоб здійснити великі інноваційні проекти або забезпечити матеріальну гарантію по кредитах.

У разі використання лізингу, навпаки, сам об'єкт лізингу служить гарантією від інвестиційних ризиків. Це істотно зменшує можливі збитки банківської системи і в той же час дозволяє оперативно вирішувати проблеми довгострокового інвестування інновацій.

Слід зауважити, що придбання майна для подальшої передачі його в лізинг спочатку припускає концентрацію значної суми коштів лізингодавця. Лише після виконання цієї умови можлива закупівля устаткування по лізинговому контракту, що укладається, і представлення його лізингоотримувачу.

Щоб забезпечити його подальший розвиток, ринок лізингу потребує реформування та вдосконалення, зокрема через оновлення моделі регулювання.

Верховна Рада 4 лютого 2021 р. прийняла Закон "Про фінансовий лізинг" [9]. Згідно з документом, державне регулювання та нагляд на ринку фінансового лізингу здійснює Національний банк України. Закон також визначає ознаки фінансового

лізингу та його об'єкти, удосконалює інструмент фінансового лізингу, поширює можливості підприємств для оновлення виробничих потужностей, придбання транспорту, обладнання, техніки, нерухомості. Пропонується:

- встановити єдиний порядок регулювання відносин, пов'язаних з фінлізингом, та окремих його видів та форм;
- визначити чіткі вимоги до форми договору фінлізингу та істотних умов договору фінансового лізингу;
- розширити поняття «лізингодавець» і встановити, що право надавати послуги фінансового лізингу мають тільки спеціальні суб'єкти;
- передбачити чітке розмежування між договорами купівлі-продажу і фінлізингу;
- встановити істотні умови, пов'язані з сублізингом, спрямовані на захист прав лізингодавців;
- більш чітко врегулювати відносини фінлізингу з фізичними особами для уникнення зловживань;
- уточнити умови переходу предмета лізингу у власність лізингоодержувача;
- ввести механізм повернення предмета лізингу в безспірному порядку;
- передбачити право фізособи відмовитися від договору фінлізингу та умови повернення лізингоодержувачем усіх платежів;
- врахувати норми законодавства, що регулюють відносини фінлізингу в сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;
- впровадити механізми захисту інтересів лізингодавця у разі, якщо заборгованість лізингоодержувача є значною.

Не можна не відзначити важливість і якість норм нового закону, проте ефективність його реалізації залежить від

фактичного виконання норм і наявності ефективних способів захисту для професійних учасників ринку, громадян та бізнесу.

Але не зважаючи на новації регулювання ринку фінансового лізингу склад суб'єктів вітчизняних лізингових стосунків, в які вступають існуючі лізингові компанії залишаються дуже специфічними. Якщо у світовій практиці лізинговий механізм використовується для розширення можливостей по кредитуванню малого, в т. ч. інноваційного, бізнесу, де гарантією повернення вкладених коштів служить саме устаткування, що віддається в лізинг, то в наших умовах отримати устаткування по лізингу (без урядової підтримки) може лише солідна, така, що має багаторічний досвід роботи, фінансово стійка фірма. Це пояснюється тим, що під конкретний лізинговий контракт закуповується устаткування, як правило, за кордоном, а для купівлі використовується банківський кредит.

Ще одним обмеженням є той факт, що устаткування може бути передане лізингоотримувачу тільки за наявності банківської гарантії погашення його зобов'язань перед лізингодавцем у разі, якщо проект виявиться збитковим. В той же час, майно, що насправді передається за контрактом, не може виступати забезпеченням зобов'язань. Закуплене під конкретний проект, що не має аналогів, воно не може бути передане в лізинг якій-небудь іншій фірмі в умовах нерозвиненості інформаційної сфери і низької інвестиційної активності підприємств. За наявності такої кількості обмежень інноваційним підприємствам цей варіант фінансування просто недосяжний.

Актуальним завданням в організації і фінансуванні лізингового бізнесу є залучення недержавних засобів. Наразі лізингові компанії обмежені в можливості залучати кошти. Склад та співвідношення джерел фінансування для фінансових

компаній та юридичних організацій лізингодавців суттєво відрізняються. Основними джерелами фінансування лізингових компаній згідно оприлюдненій інформації Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг станом на 31.12.2019 р. були авансові платежі (30%), кредити банків (28%) та власний капітал (27%). Вартість залучення капіталу досить висока, а обсяги обмежені [10].

Загальний обсяг фінансування фінансових компаній хоч і є низьким (на кінець 2019 року – 1,5 млрд грн), проте основне джерело його походження Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг не деталізується (88% фінансування – інші джерела) [10].

З 1 липня 2020 року Національний банк перейняв на себе функції регулятора ринку небанківських фінансових послуг: страхових, лізингових, факторингових компаній, кредитних спілок, ломбардів та інших фінансових компаній.

Для створення сприятливих умов для розвитку лізингу Національний банк планує врегулювати та розширити джерела фінансування лізингових компаній, додатково дозволивши залучати кошти в афілійованих осіб та кошти на умовах субординованого боргу, в тому числі від фізичних та юридичних осіб, які є кваліфікованими інвесторами, та шляхом емісії боргових цінних паперів.

З проведеного НБУ огляд ринку фінансового лізингу та аналізу його сегментації:

- у загальній вартості укладених договорів зросла до 6,1% частка фінансових компаній-лізингодавців, до 2017 року майже 100% загальної вартості договорів фінансового лізингу концентрували юридичні особи – лізингодавці;
- більшість зареєстрованих компаній із ліцензією на надання послуг фінансового лізингу не здійснюють діяльність у цій сфері. 93,4% послуг

фінансового лізингу надано двадцятьма найбільшими юридичними особами-лізингодавцями;

- переважними предметами лізингу є транспорт – 23% (у 2018 р. – 27%); сільськогосподарське та промислове обладнання – 20% (у 2018 р. – 21%);
- більшість договорів фінансового лізингу укладаються на строк від 2 до 5 років.

Протягом останніх кількох років активності компаній, які надають послуги фінансового лізингу в Україні повільно зростає. Так за період з 2018р по 2020 р. фінансові компанії збільшили фінансування з 1 млрд.грн. до 2 млрд.грн. у 2020 р., юридичні особи-лізингодавці з 22 млрд.грн. до 25 млрд. грн. [11]. Заходи що вживаються державою для оновлення інноваційного клімату в країні спрямовані на жаль не стільки на перспективну підтримку промисловості, скільки на «пожежне» реагування.

Активізація ринку фінансового лізингу в Україні можлива завдяки відновленню економічної активності, відкладеному попиту та популяризації переваг цієї форми фінансування капітальних інвестицій на ринку фінансових послуг. Обсяги операцій на ринку небанківських послуг за 2019 рік подані на рисунку 1.

Для цього на етапі становлення лізингових стосунків необхідно, на наш погляд, розробити методи їх підтримки, доповнивши діючі економіко-правові умови реалізації лізингових стосунків наступними заходами:

- звільненням господарюючих суб'єктів – лізингодавців від сплати частини податку на прибуток, що отримується ними від реалізації договорів інноваційного лізингу;
- пільгуванням прибутку банків і інших кредитних установ, що отримується від надання кредитів для реалізації операцій інноваційного лізингу;
- звільненням господарюючих суб'єктів – лізингодавців від сплати податку на додану вартість при придбанні майна,

- що є об'єктом інноваційного лізингу;
- створенням можливостей використання лізингового майна в якості об'єктів застави, розвитком ринку цінних паперів;

- притягнених засобів, що випускаються з метою інвестування, в об'єкти інноваційного лізингу.

Рис. 1. Обсяги операцій на ринку небанківських послуг за 2019 р., млрд. грн.

Розроблено авторами за [11].

Ці умови забезпечать рівноправне, збалансоване співіснування таких джерел фінансової інноваційної діяльності, як кредит, лізинг, власні засоби підприємства. На практиці вибір залежатиме від конкретної економічної ситуації, розрахованої з урахуванням порівняльної ефективності варіантів інноваційного фінансування. При цьому в розрахунках повинні враховуватися податкові пільги, амортизаційні нарахування і інші особливості.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отримані результати проведених досліджень дозволяють стверджувати що ситуація у вітчизняній економіці сьогодні така що:

- інноваційна діяльність характеризується досить високим ступенем невизначеності й ризику;
- основним джерелом фінансування інноваційної діяльності вітчизняних

підприємств виступають переважно власні фінансові джерела;

- необхідно використовувати різноманітні джерела фінансування для досягнення їхньої гнучкості та адаптивності до вимог ринку;
- активізується процес пошуку і апробації нетрадиційних (альтернативних) джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- кожне з них має свої переваги і недоліки, тому прийняття рішень щодо їх вибору повинно ретельно обґрунтовуватися.

Причому пошук і реалізація альтернатив фінансового забезпечення інноваційної діяльності, що формують систему механізмів її активації в економічній системі, повинен враховувати ступень невизначеності і ризиків, які містяться в самій інноваційній діяльності і в механізмах її забезпечення.

Подальше дослідження механізмів фінансового забезпечення інноваційних

стосунків повинно бути органічно системи ресурсного забезпечення пов'язано розробкою теоретико-інновацій. методологічних основ вдосконалення

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Global Innovation Index. Retrieved from: [https://www.globalinnovationindex.org/gii-\[in Ukrainian\]](https://www.globalinnovationindex.org/gii-[in Ukrainian]).
2. Макаренко С. М. Теоретико-методологічні та прикладні засади формування інноваційної стратегії розвитку промислового підприємства. Херсон: Вишемирський В. С., 2020. 234 с.
3. Петренко Л. А. Інноваційний розвиток підприємства: генезис теорії та сучасна практика управління: монографія. Київ: НУОУ, 2020. 328 с.
4. Сердюкова, О. Є. Інноваційний розвиток територій в Україні: механізми забезпечення: монографія. Харків: Оберіг, 2020. 276 с.
5. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємницької діяльності в Україні: монографія / за ред. В. Г. Федоренка. Київ: ДКС ЦЕНТР, 2019. 429 с.
6. Юринець З. В. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2016. 412 с.
7. Колодязная И. В., Борблик К. Э. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Наукові праці Мукачівського державного університету*. Серія: Економіка та суспільство. 2017. Вип. 9. 452 с. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/77.pdf.
8. Survey on the access to finance of enterprises. Retrieved from: https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/safe/html/index.en.html.
9. Про фінансовий лізинг. Закон України від 04.07.2021 № 1201-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.
10. Офіційний сайт Нацкомфінпослуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua>.
11. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_lizing_2020.pdf?v=4.

REFERENCES

1. The Global Innovation Index. Retrieved from: [https://www.globalinnovationindex.org/gii-\[in Ukrainian\]](https://www.globalinnovationindex.org/gii-[in Ukrainian]).
2. Makarenko, S. M. (2020). *Teoretyko-metodolohichni ta prykladni zasady formuvannia innovatsiinoi stratehii rozvytku promyslovoho pidpriemstva* [Theoretical and methodological and applied principles of formation of innovative strategy of industrial enterprise development]. Kherson: Vyshemirsky V. S. [in Ukrainian].
3. Petrenko, L. A. (2020). *Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva: henezys teorii ta suchasna praktyka upravlinnia* [Innovative enterprise development: genesis of theory and modern management practice] monograph. Kyiv: NUOU. [in Ukrainian].
4. Serdiukova, O. Ye. (2020). *Innovatsiinyi rozvytok terytorii v Ukraini: mekhanizmy zabezpechennia* [Innovative development of territories in Ukraine: support mechanisms: monograph]. Kharkiv: Oberig [in Ukrainian].
5. Fedorenko, V. G. (2019). *Investytsiino-innovatsiinyi rozvytok pidpriemnytskoi iialnosti v Ukraini*. [Investment and innovative development of entrepreneurial activity in Ukraine]. Kyiv: DKS CENTER [in Ukrainian].
6. Yurynets, Z. V. (2016). *Formuvannia innovatsiinykh stratehii: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Formation of innovation strategies: theory, methodology, practice] monograph. Lviv: SPOLOM [in Ukrainian].
7. Kolodaznaya, I. V., & Borblik, K. E. Sources of financing of innovative activity of enterprises of Ukraine. Research work – Mukachevo State University. Series: Economics and society, 9. https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/77.pdf [in Ukrainian].
8. Survey on the access to finance of enterprises. Retrieved from: https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/safe/html/index.en.html.
9. On financial leasing. The law of Ukraine from 04.07.2021 № 1201-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> [in Ukrainian].
10. National Financial Services, official website. Retrieved from: <https://www.nfp.gov.ua> [in Ukrainian].
11. National Bank of Ukraine, official website. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_lizing_2020.pdf?v=4 [in Ukrainian].